
Waddencafé Waddendijken

14 september 2023, 19:00-21:30
MFA Holwerd

Tafelgasten Waddencafé:

Mark de Boer	Raadslid Sociaal voor Noardeast Fryslân
Marijke Molema	Beleidsmedewerker Wetterskip Fryslân
Sara Koek	Wadden Jongerenennetwerk (in oprichting)
Wilbert van de Kamp	Gespreksleider

Tijdens de Landschapstriënnale [L]2023 Dynamische Waddendelta worden vier Waddencafe's voor jongeren georganiseerd door het Waddenfonds, de Waddenacademie, [L]2023 en in samenwerking met het Wadden Jongerenennetwerk (in oprichting). De cafe's gaan over de thema's Waddenlandbouw, Waddendijken, Waddendorpen en Waddenhavens op respectievelijk 7, 14, 21 en 28 september. Op Tijdens het Waddensymposium op 29 september 2023 wordt in Harlingen het resultaat gepresenteerd.

Het tweede Waddencafé werd geopend door Sarah Verroen van het Waddenfonds met een korte uitleg wat het Waddenfonds doet. Fryslân DOC is aanwezig voor beeldmateriaal en om sfeer te proeven. Ze maken series over de Waddenkust die over een jaar uitgezonden zullen worden.

Tijdens dit Waddencafé gaan we dieper in op vraagstukken over de dijken en het leven met het water in ons prachtige gebied. Vormt de dijk onze toekomst, of zien we mogelijkheden om de dijken op andere manieren te benutten, anders te gebruiken of misschien zelfs te verwijderen? Hoe zal ons leven er over 100 jaar uitzien en welke rol spelen de dijken dan?

Met een korte introductie van de tafelgasten start gespreksleider Wilbert van de Kamp. Sara Koek is student aan de opleiding Kust- en Zeemanagement en betrokken bij het Wadden Jongerenennetwerk om hen te betrekken bij de toekomstige ontwikkelingen langs de Waddenkust. Marijke Molema is beleidsadviseur Waterkwantiteit bij Wetterskip Fryslân. Mark de Boer is raadslid van Sociaal voor Noardeast-Fryslân. Na de introductie van de tafelgasten was er een korte voorstelronde van alle aanwezigen met ieders achtergrond.

De dijk en dijksystemen

De dialoog startte met de dagelijkse taken van de waterschappen en wat er nodig is om de dijken te onderhouden. Wetterskip Fryslân zorgt ervoor dat dijken op orde blijven. In Friesland zijn vrijwel alle dijken in beheer van Wetterskip Fryslân. In Groningen zijn de dijken in het beheer van zowel de Waterschappen als Rijkswaterstaat.

De dijk zorgt voor een overgang tussen land en zee. Het is van belang hoe wij een waterkerend landschap eruit willen laten zien. De traditionele dijken zijn smal en hoog. In de toekomst wordt

gekeken naar een meer flauwe dijk. Hoe flauwer de dijk hoe meer ruimte er nodig is. Dit biedt wel mogelijkheid voor meer begroeiing en functies, de Brede groene dijk is hiervan een goed voorbeeld

Het is belangrijk om te weten wat de functies van een dijk kunnen zijn. De dijk bestaat uit lagen en pakketten, dit moet niet aangetast worden waardoor de stabiliteit vermindert. Daarnaast is er veel regelgeving door Natura2000.

Vanuit de opleiding Kust- en Zee management is Sara nu bezig met een vak dat ook gaat over geschiedenis. Leven zonder dijken. De veranderingen die zijn ontstaan door dijken neer te leggen heeft het gebied enorm beïnvloed. Tegelijkertijd is er ook de grote afhankelijkheid van water. In het project Living Dikes wordt gekeken hoe we ons op een andere manier kunnen beschermen.

Hiervoor zijn verschillende scenario's geschetst door Deltares. Gaan we als maatschappij meebewegen met de zee en gaan we meer water toelaten? Het is ook van belang hoe om wordt gegaan met toerisme in het gebied. Er ligt een Inspectiepad op bepaalde hoogte. Van het Wetterskip mag hier gebruik van gemaakt worden, maar vanwege natuurwaarden mag dit weer niet.

Leven met water, meer ruimte voor water?

Kijkend naar de lange termijn moeten we ons bewust zijn dat in toekomst andere technieken en ideeën nodig zijn om met de zee mee te bewegen. Hoe erg is het om een keer natte voeten te krijgen?

Marijke geeft aan hoe goed het nu geregeld is. De dijk is ontworpen voor extreme situaties. We moeten koste wat het kost water tegenhouden, terwijl men vroeger meer leefde met de zee. Is het denkbaar dat die situatie ooit terugkomt? We zijn gebonden aan regels waardoor het lastig is om de dijken anders in te richten. Maar ideeën zijn er genoeg. Mark geeft aan dat het niet erg is om te leven met water, maar daar moet je dan wel de omgeving op inrichten. Ruimte geven aan het water zoals langs de rivieren. Voorbeelden als wonen in uiterwaarden lijkt echter niet verstandig.

Men merkte op dat andere landen verschillende definities van natuur hebben, terwijl in Nederland de natuur vaak door de mens is gecreëerd. Hierbij werd verwezen naar het Marker Wadden-project als een voorbeeld van het creëren van nieuwe natuur. Er werd ook gesproken over het belang van het laten leiden van beslissingen door bodem, natuur en water.

Dorpterven, huisterpen. Vroeger ging men gewoon hoger wonen i.p.v. dijken maken, een voorbeeld van klimaatadaptief bouwen in het verleden. Kunnen nieuwe woonwijken niet op een terp? Meegroeidijken, waterkerend landschap? Ideeën zijn er genoeg. De veelheid aan actoren maakt het soms wel lastig in de uitvoering.

Ruimte voor experimenten

In het project Eems-Dollard 2050 wordt landbouwgrond opgehoogd met klei, dit gaat verzilting tegen. Dit zijn ook ideeën voor Friesland voor de toekomst. Opslibbing in het Waddengebied is een probleem maar hoe krijg je iedereen mee. Op sommige plaatsen werden experimenten uitgevoerd met binnendijkse kwelders, zoals het concept van Holwerd aan Zee. Hoewel mensen positief staan tegenover deze ideeën, stuiten ze vaak op bureaucratische hindernissen, vergunningen en verantwoordelijkheden.

Kunnen jongeren de denkwijzen over dijken veranderen. Met technologie van nu kan meer gekeken worden naar de langere termijn. We willen dat het landschap blijft, maar rekening houden met verandering. Momenteel is het Wetterskip Fryslân samen met de Waddenvereniging bezig om een masterplan te maken

Landbouw

Tot slot werd landbouw besproken als een sector die moet meebewegen met de veranderingen in het gebied. Er werd opgemerkt dat de focus zou moeten liggen op het veranderen van landbouwpraktijken in plaats van het uitkopen van boeren. Hiermee werd benadrukt dat landbouw een integraal onderdeel is van de regionale dynamiek en dat het mogelijk is om agrarische activiteiten aan te passen aan de veranderende omstandigheden.

Recreatie en toerisme langs de dijk

Het aantal recreanten en toeristen langs de Waddendijk wordt steeds meer, er wordt veel waarde gehecht aan natuur en rust in het gebied. Er wordt gepleit voor een fietspad buitendijks, daar kan meer aandacht aan worden geschonken. Wellicht zijn er ook mogelijkheden voor sport in het gebied. Er trekken veel jongeren weg uit het Waddengebied daar komen weer andere mensen voor terug.

Tot slot

De Waddendijk blijft een thema met twee keerzijden, zetten we in op het verhogen van de dijken met verzilting en hoge kosten als resultaat. Of leren we leven met het water en gaan we kijken naar het Klimaatadaptief inrichten van de Waddenkust. Bewoners van het Waddengebied komen weer meer in contact met de dynamische Waddenzee. Overheden zitten vast in een complex systeem, daarbinnen moet ruimte komen voor experimenten en uitprobeersels. Het betrekken van jongeren is essentieel, zij zijn de toekomst en moeten het stokje overnemen.

